

Notat 2001–3

Økonomien i jordbruket i Trøndelag

Utviklingstrekk 1991–1999

Tabellsamling 1995–1999

Tittel	Økonomien i jordbruket i Trøndelag. Utviklingstrekk 1991–1999. Tabellsamling 1995–1999
Utgiver	Distriktskontoret i Trondheim
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2001
Antall sider	74
ISBN	82-7077-396-4
ISSN	0805-9691

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjettnemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Gir ut rapporter fra forskning og utredning. Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres over Landbruksdepartementets budsjett, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

«Driftsgranskinger i jord- og skogbruk» er en årlig regnskapsundersøkelse, der det på landsbasis er med ca 1 000 gardsregnskap hvert år. I hovedpublikasjonen fra regnskapsundersøkelsen er det ikke mulig å gå detaljert inn på forholdene på distriktsnivå. Fra distriktskontoret i Trondheim er det derfor sendt ut oversikter over økonomien i jordbruket i Trøndelag helt siden kontoret ble opprettet. Oversiktene har vært sendt til landbruksforvaltningen i kommuner og fylker, forsøksringer, skoler med undervisning i landbruksfag og andre interesserte.

I regnskapsundersøkelsene har Trøndelag de siste årene vært representert med 150 bruk. Forskjellene mellom fylkene har tradisjonelt vært uvesentlige, og en har derfor slått sammen tallene fra begge fylkene. Det gir bedre muligheter til å publisere tall fra enkeltproduksjoner som korn, korn/svin og sauehold. Det har også gitt muligheten til å dele Trøndelag inn i 3 bygdetyper etter klimatiske forhold (kystbygder, indre bygder og fjellbygder) når det gjelder melkeproduksjon.

Ved siden av regnskapsdataene fra jordbruket er det også lagt vekt på å få med totaløkonomien for bruket. De brukene som har stor nok tilvekst på skogen er også med i en spesiell skogbruksgranskning. I denne sammenhengen er det tall for Midt-Norge (Helgeland og kommunene nord for Romsdalsfjorden i tillegg til Trøndelag) som er tatt med.

Notatet er et samarbeidsprodukt, der alle på kontoret i Trondheim har deltatt. I tillegg har forsker Ola Flaten på hovedkontoret i Oslo lest gjennom manuskriptet og gitt verdifulle råd.

Oslo, februar 2001

Leif Forsell

Innhold

1	INNLEDNING.....	1
2	ENKELTE LANGSIKTIGE UTVIKLINGSTREKK.....	3
2.1	Oppnådde produktpriser	3
2.2	Økonomien i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk	6
2.3	Avlingsnivået.....	7
3	UTVIKLINGA I ENKELTPRODUKSJONER SIDEN 1991	9
3.1	Melkeproduksjon	9
3.1.1	Melkeproduksjon, alle bruk.....	9
3.1.2	Melkeproduksjon. Sammenligning av låg- og høggruppe	11
3.1.3	Melkeproduksjon, fordelt på størrelsesgrupper.....	11
3.1.4	Melkeproduksjon, fordelt etter bygdetype	13
3.2	Kombinert kornproduksjon/svinehold.....	15
3.3	Sauehold	16
3.4	Gardsskogbruket.....	18
4	SAMMENLIGNING AV DRIFTSFORMER.....	21
5	KORT OM UTVIKLINGSTREKK I 1999.....	23
6	TABELLSAMLING 1995-1999.....	25
7	FORKLARING PÅ FAGUTTRYKK.....	27

Figurer

Figur 2.1 Oppnådd melkepris inkludert distrikts- og grunntilskudd. Kroner per liter. Løpende priser.....	3
Figur 2.2 Oppnådd pris på storfekjøtt inkludert distrikts- og grunntilskudd. Kr per kg. Løpende priser.....	4
Figur 2.3 Oppnådd pris på ull, og på sau- og lammekjøtt inkludert distrikts- og grunntilskudd.Kr per kg. Løpende priser	4
Figur 2.4 Oppnådd pris på svinekjøtt. Kr per kg. Løpende priser	5
Figur 2.5 Oppnådd pris på smågris. Kr per stk. Løpende priser.....	5
Figur 2.6 Oppnådd pris på korn (bygg). Kr per kg. Løpende priser.....	5
Figur 2.7 Inntekter og kostnader i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk. Løpende priser	6
Figur 2.8 Dekningsbidrag og driftsoverskudd i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk. Løpende priser	6
Figur 2.9 Avling i kornproduksjon og i alt for jordbruksarealet. FEm per dekar.....	7
Figur 3.1 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk i melkeproduksjon. 1999- priser.	9
Figur 3.2 Nettoinntekt og driftsoverskudd på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999- priser.	10
Figur 3.3 Nettoinvesteringer på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser.....	10
Figur 3.4 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.....	10
Figur 3.5 Sammenligning av låg- og høggruppe. Kostnader, inntekter og resultat i kroner per bruk	11
Figur 3.6 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk i melkeproduksjon. 1999- priser.....	12
Figur 3.7 Nettoinntekt på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser	12
Figur 3.8 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.....	13
Figur 3.9 Familiens arbeidsfortjeneste i kr per årsverk i melkeproduksjon. 1999-priser	14
Figur 3.10 Nettoinntekt på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk.1999-priser	14
Figur 3.11 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.....	14
Figur 3.12 Familiens arbeidsfortjeneste i kr per årsverk på bruk med korn/svin. 1999- priser.....	15
Figur 3.13 Nettoinntekt og driftsoverskudd på bruk med korn/svin. Kroner per bruk. 1999-priser.....	15
Figur 3.14 Nettoinvesteringer på bruk med korn/svin. Kr per bruk. 1999-priser	16
Figur 3.15 Egenkapitalprosent på bruk med korn/svin.....	16
Figur 3.16 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk på bruk med sauehold. 1999-priser.....	17
Figur 3.17 Nettoinntekt og driftsoverskudd på bruk med sauehold. Kr per bruk. 1999- priser.....	17
Figur 3.18 Nettoinvesteringer på bruk med sauehold. Kr per bruk. 1999-priser.....	17
Figur 3.19 Egenkapitalprosent på bruk med sauehold.....	18
Figur 3.20 Oppnådd pris på bartrevirke. Kr per m ³ . Løpende priser.....	18
Figur 3.21 Avvirkning i prosent av balansekvantum.....	19

Figur 3.22 Produksjonsinntekter og kostnader i gardsskogbruket. Kr per bruk. 1999-priser.....	19
Figur 3.23 Leid arbeid og utstyr i prosent av produksjonsinntekter i gardsskogbruket	20
Figur 3.24 Driftsoverskudd per time familieinnsats i gardsskogbruket. 1999-priser	20
Figur 3.25 Middel driftsveilengde for tømmerdriftene, meter.....	20
Figur 4.1 Familiens arbeidsfortj. i kr per årsverk Sammenligning av driftsformer. 1999-priser.....	22
Figur 4.2 Nettoinntekt. Sammenligning av driftsformer. Kr per bruk. 1999-priser	22
Figur 4.3 Egenkapitalprosent. Sammenligning av driftsformer.....	22

1 Innledning

«Driftsgranskinger i jord- og skogbruk» er en årlig, landsomfattende regnskapsundersøkelse, der trøndelagsfylkene er representert med ca 75 regnskap hver. For hele landet er det regnskap fra nærmere 1 000 gardsbruk med i undersøkelsen. Brukene er trukket ut etter kriterier for jordbruket, slik at de skal utgjøre et tilfeldig utvalgt tverrsnitt av det yrkesmessig drevne jordbruket. De brukene i dette materialet som har tilstrekkelig størrelse på sin gardsskog, er med i de spesielle skogbruksgranskningene. For å styrke materialet er bruk også fra Helgeland og kommunene nord for Romsdalsfjorden tatt med i de tallene vi presenterer i dette notatet.

Regnskapsundersøkelsene tar spesielt for seg jord- og skogbruksvirksomheten, men ser også på garden som et familieforetak, der eventuelle øvrige næringsgreiner, lønnsinntekter og andre inntekter, og hvordan inntektene brukes, også tas med. Næringer som tar utgangspunkt i gardens driftsapparat er kalt tilleggsnæringer, og næringsvirksomhet som er uavhengig av gardens driftsapparat er kalt «andre næringer». I dette notatet er hovedvekten lagt på foretaksøkonomi, der en ser på gardsbruket som en bedrift. Helt fra starten av NILFs trøndelagskontor i 1956, har regnskapsresultatene for Trøndelag vært tilrettelagt og formidlet til landbruksforvaltningen i fylkene og kommunene, til skoler med landbruksfag og til andre interesserte, for bruk blant annet i rådgivningsarbeid.

Kapittel 2 i notatet inneholder i år en oversikt over utviklinga i oppnådde produktpriser i jordbruket, noen inntekts- og kostnadstall fra melkeproduksjonen regnet per liter omsatt melk, og også en oversikt over utviklinga i avlingsnivå i kornproduksjon, og for jordbruksarealet totalt. Oppnådd pris på bartrevirke fra gardsskogbruket er med under kap. 3.4 (side 18).

I kapittel 3 er det en diagramdel med kommentarer som gir oversikt over utviklinga i jordbruket i Trøndelag i tidsrommet fra 1991 til 1999, der driftsformene melkeproduksjon, kombinert kornproduksjon/svinehold og sauehold blir behandlet spesielt. Gardsskogbruket, som i undersøkelsene opptrer i et mellomforhold mellom driftsgrein i jordbruket og egen næringsgrein, er fra i år behandlet noe grundigere enn før.

I kapittel 4 sammenlignes økonomien i de forskjellige driftsformene i jordbruket. Her tas også kornproduksjon med. Spesialisert kornproduksjon har vi tall for bare fra 1995.

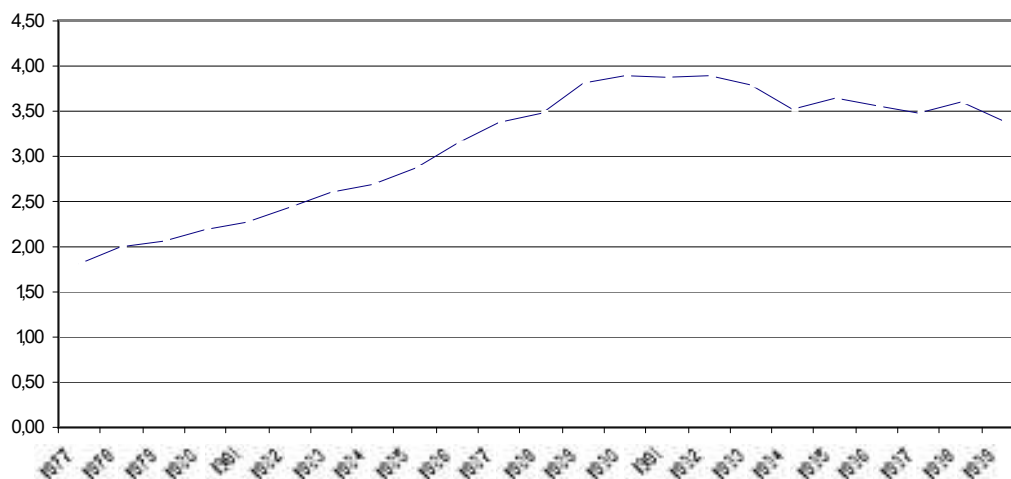
Kapittel 5 oppsummerer kort utviklingstrekkene i 1999.

I kapittel 6 kommer så tabelldelen som i detalj viser utviklinga de siste fem årene, både for hele materialet og for de forskjellige driftsformene spesielt.
Til slutt er det tatt med en forklaring på faguttrykk som brukes i notatet.

2 Enkelte langsiktige utviklingstrekk

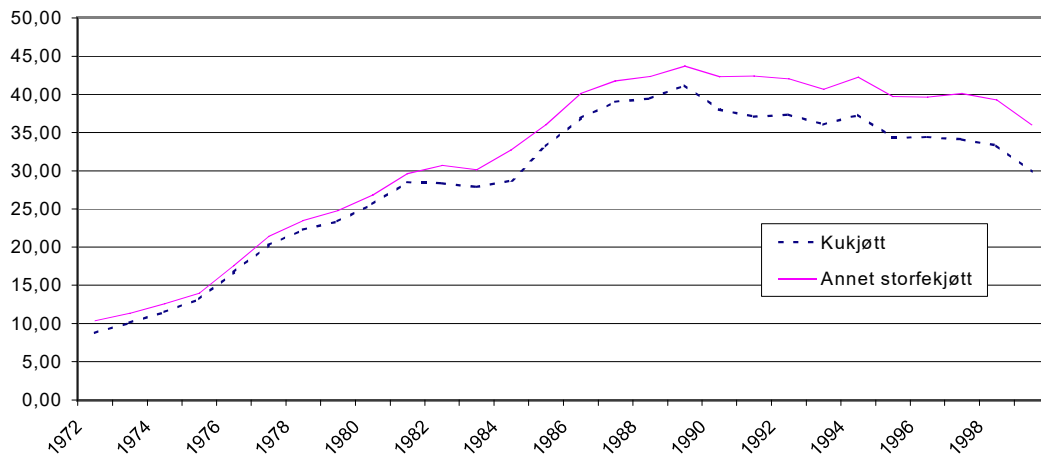
2.1 Oppnådde produktpriser

Alle priser i dette kapittelet er beregnet på grunnlag av data fra Trøndelag. Siden vi hittil ikke har hatt noen enkel mulighet til å skille grunntilskudd og distriktstilskudd fra markedsprisene, presenterer vi her prisene inklusive disse tilskuddene. Prisutviklingen alene gir ikke et fullstendig bilde av utviklingen i lønnsomheten, fordi tilskuddene er endret underveis og kostnadsutviklingen har fulgt sitt eget løp. I forbindelse med omleggingen av prispolitikken på korn fra 1991, har både korn- og kraftfôrprisene blitt betydelig redusert. Dette har også fått betydning for prisene på kjøtt og melk. De store kostnadspostene, slik som kostnader til bygninger, maskiner og leid arbeid, har derimot fortsatt å stige noenlunde i takt med den generelle prisstigningen i samfunnet.

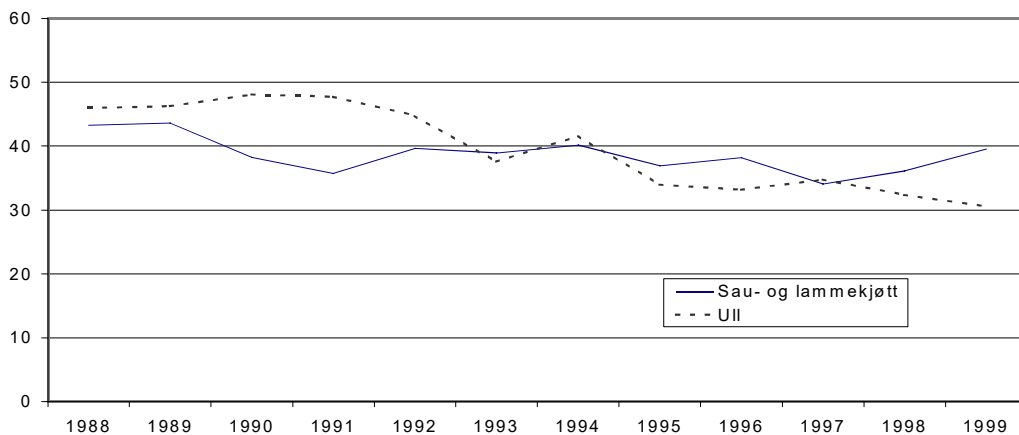

Figur 2.1 Oppnådd melkepris inkludert distrikts- og grunntilskudd. Kroner per liter. Løpende priser

Av figur 2.1 ser en at melkeprisen var på topp i perioden 1990-1992 med ca kr 3,90 per liter. Siden har prisen falt med 50 øre per liter fram til 1999. For storfe kjøtt, figur 2.2, var prisene på topp i 1989, med kr 41,20 per kg for kukjøtt, og kr 43,70 per kg for annet storfe kjøtt. Kukjøtt har deretter gått ned kr 11,30 per kg, og annet storfe kjøtt (okse, kvige og kalv) har gått ned kr 7,70 per kg.

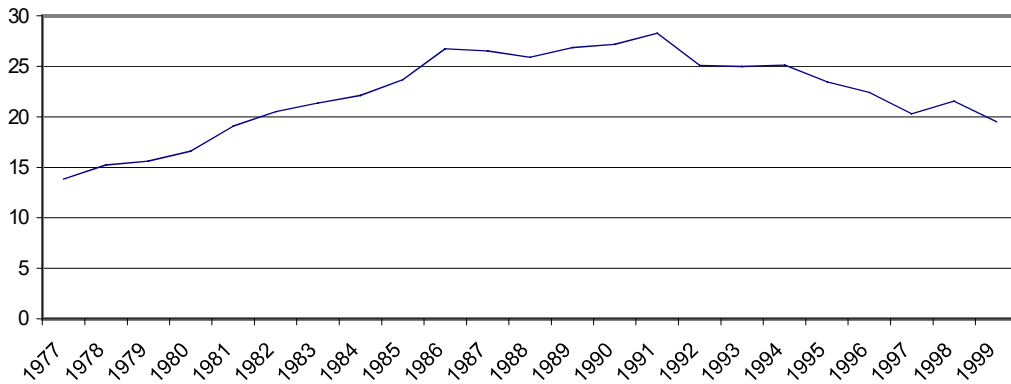
Figur 2.2 Oppnådd pris på storfe kjøtt inkludert distrikts- og grunntilskudd. Kr per kg. Løpende priser

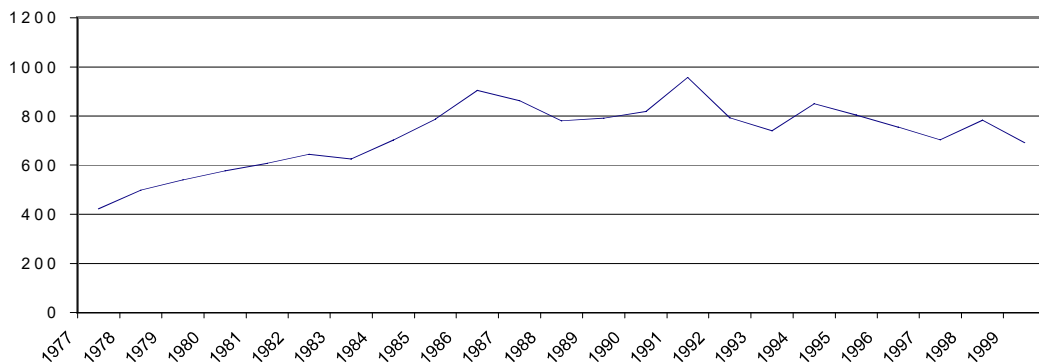
Figur 2.3 Oppnådd pris på ull, og på sau- og lammekjøtt inkludert distrikts- og grunntilskudd. Kr per kg. Løpende priser

Figur 2.3 viser at ullprisen siden 1990 har falt fra kr 48 til kr 30,50 per kg, mens prisen på sau- og lammekjøtt har falt fra kr 43,60 i 1989 til kr 39,50 per kg i 1999.

For Trøndelag er det ikke distriktstilskudd på svinekjøtt, og siste rest av grunntilskuddet falt bort i 1991. Som figur 2.4 viser var svinekjøttprisen på topp i 1991 med kr 28,30 per kg. I 1999 var den kr 19,50. I figur 2.5 er smågrisprisen vist. Også den var på topp i 1991, med kr 957 kr per stk. I 1999 var den på kr 692.

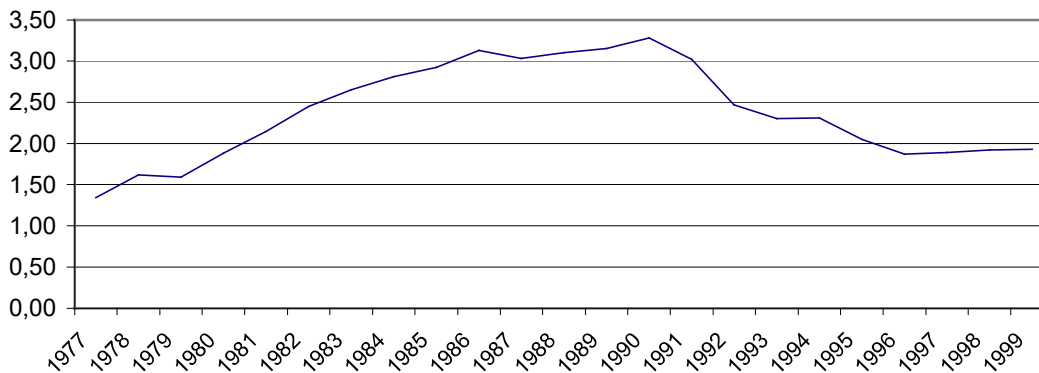

Figur 2.4 Oppnådd pris på svinekjøtt. Kr per kg. Løpende priser

Figur 2.5 Oppnådd pris på smågris. Kr per stk. Løpende priser

Oppnådd kornpris, her representert med prisen på bygg, har vi hentet fra gardsbruk som driver med korn- og svinhold i kombinasjon. Av figur 2.6 går det fram at prisen var på topp i 1990, med kr 3,28 per kg for lagerfast korn (15 % vanninnhold). I 1999 var prisen på kr 1,93 per kg. Det var omleggingen i priser og tilskuddsordninger for korn fra 1991, og dermed prisreduksjonen på kraftfôr, som la grunnlaget for prisreduksjonene som siden kom på kjøtt og melk.

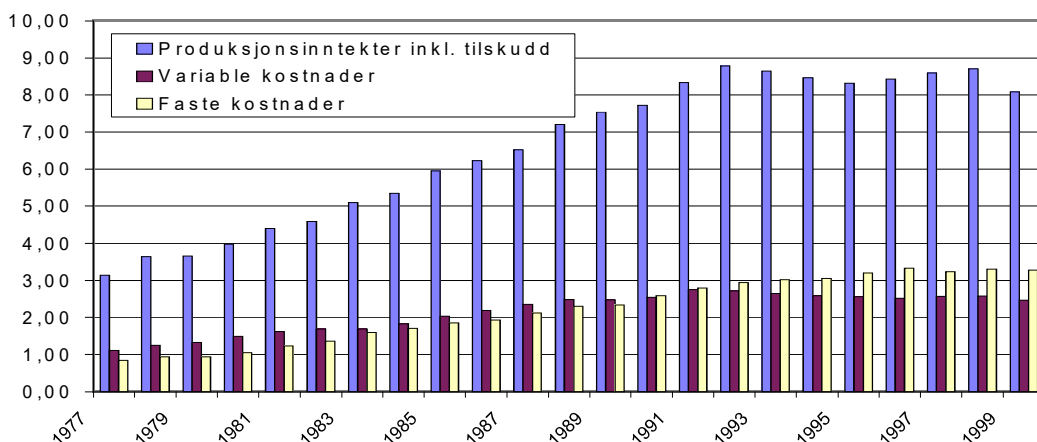

Figur 2.6 Oppnådd pris på korn (bygg). Kr per kg. Løpende priser

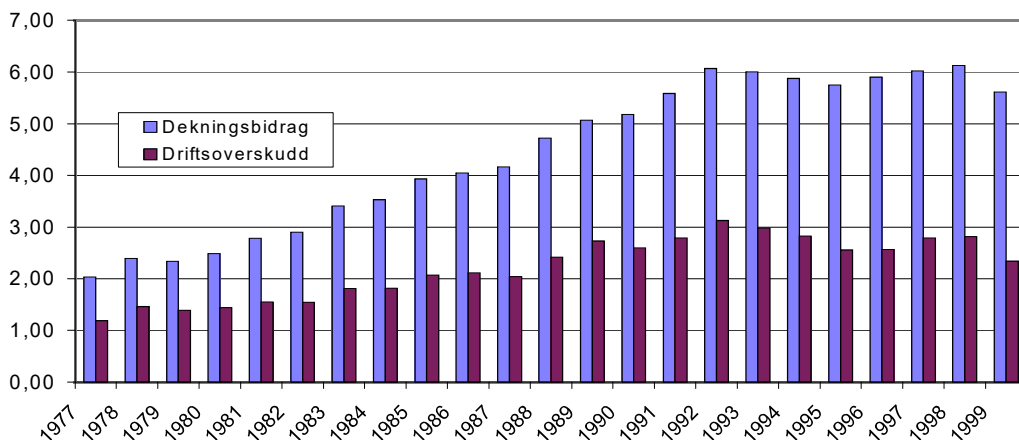
2.2 Økonomien i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk

Figur 2.7 viser at samlede produksjonsinntekter per liter omsatt melk var på sitt høyeste, med kr 8,80 i 1992. Siden har inntektene gått noe ned, spesielt i 1999, og endte da på kr 8,10. Disse inntektene inkluderer også inntekter fra salg av livdyr og slakt, og her er også alle tilskudd med. I perioden fra 1992 har salg av kjøtt, regnet per melkeliter, økt med nesten 20 %. Noe av økningen kommer av økt oppføring av kalver fra egen melkekubesetning, og noe fra et økende innslag av ammekyr i besetningene. Inntektene per melkeliter har likevel ikke steget.

Det er her verdt å merke seg at mens de variable kostnadene har gått ned på det meste av 90-tallet, har de faste kostnadene steget noenlunde i takt med den generelle prisstigningen. Mens de variable kostnadene var størst på 70- og 80-tallet er bildet nå snudd. Det bør få betydning for driftsplanleggingen, ved at fokus rettes mer mot driftsoverskudd i forhold til dekningsbidrag, og at faste kostnader får større oppmerksomhet. Av figur 2.8 ser vi at driftsoverskuddet utgjør en stadig mindre del av dekningsbidraget. Det er den direkte virkningen av at de faste kostnadene øker som andel av totalkostnadene.

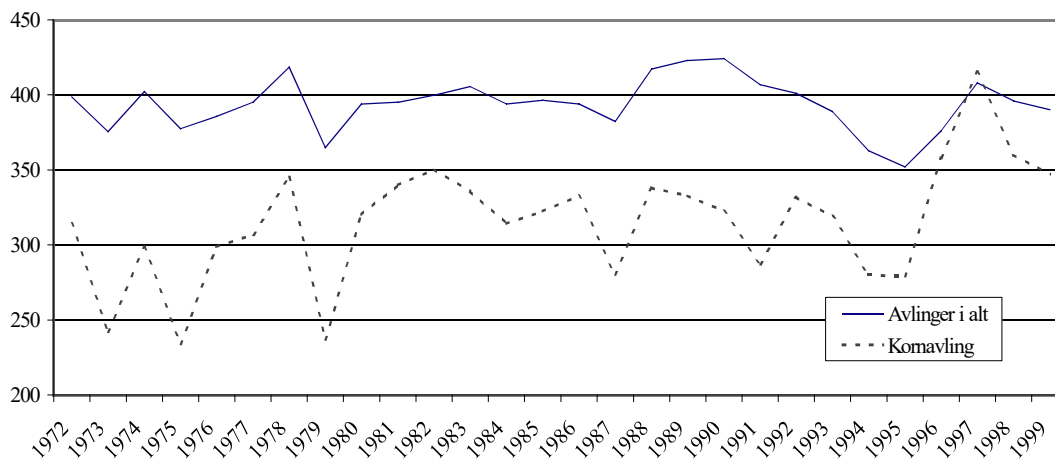
Figur 2.7 Inntekter og kostnader i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk. Løpende priser

Figur 2.8 Dekningsbidrag og driftsoverskudd i melkeproduksjon, regnet per liter omsatt melk. Løpende priser

2.3 Avlingsnivået

I driftsgranskingene blir innhøstet avling registrert. For surfôr og høy gjelder dette lagerfast avling, og for beite (inkl. nullbeiting) beregnes avlingen som produkt av antall beitedyr og beitedager. Figur 2.9 viser det registrerte avlingsnivået for kornproduksjon og for avling i alt fra 1972. Avlingsnivået fram til 1992 er omregnet fra f.f.e. (fetningsføreheter) til FEm (føreheter melk).

Figur 2.9 Avling i kornproduksjon og i alt for jordbruksarealet. FEm per dekar

3 Utviklinga i enkeltproduksjoner siden 1991

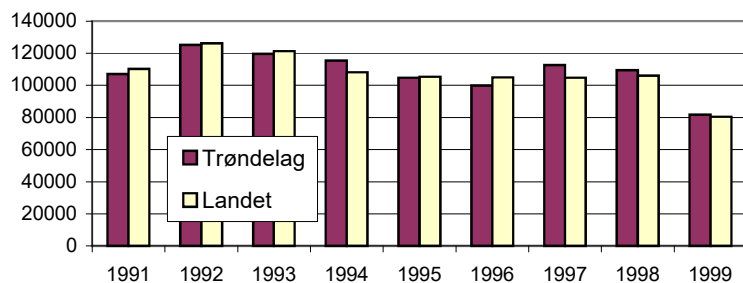
I dette kapitlet er hovedvekten lagt på en presentasjon av familiens arbeidsfortjeneste, nettoinntekt, nettoinvestering og egenkapitalprosent.

3.1 Melkeproduksjon

I regnskapsundersøkelsene er det med vel 100 bruk med melkeproduksjon. Dette antallet er stort nok til at en deling i størrelsesgrupper eller etter bygdetype er mulig. I dette kapitlet er det tatt med gjennomsnittstall for alle bruk med melkeproduksjon (figur 3.1–3.4), en sammenligning av resultat, der brukene er sortert etter driftsoverskudd per årsku (figur 3.5), en sammenligning etter størrelsesgrupper (figur 3.6–3.8), og etter bygdetyper (figur 3.9–3.11).

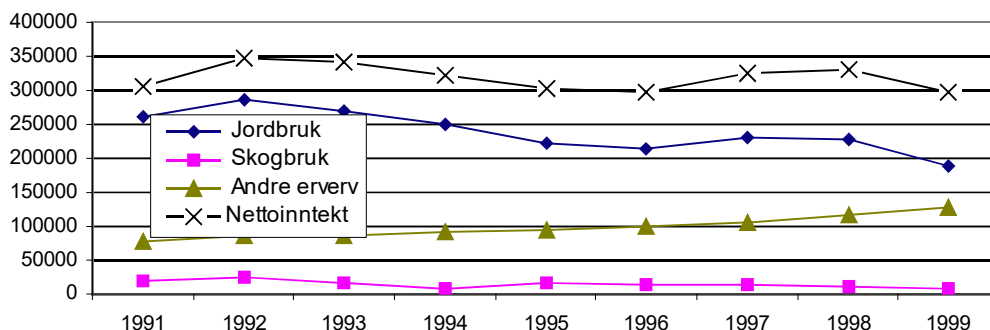
3.1.1 Melkeproduksjon, alle bruk

I figur 3.1 er familiens arbeidsfortjeneste per årsverk i melkeproduksjonen i Trøndelag sammenlignet med tall for hele landet. Hovedinntrykket er at arbeidsfortjenesten siden 1992 har vært fallende, men at Trøndelag har kommet litt bedre ut enn landsgjennomsnittet.

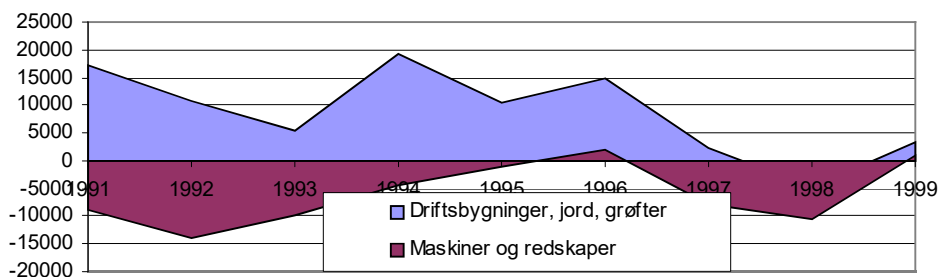
Figur 3.1 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk i melkeproduksjon. 1999-priser.

Figur 3.2 viser brukerfamiliens nettoinntekt på melkeproduksjonsbruk. Nettoinntektsbegrepet omfatter bl.a. driftsoverskudd for jordbruk, skogbruk og andre erverv, andre næringer, lønnsinntekter etc. (se forklaringer av faguttrykk side flg.) Andelen av nettoinntekta fra andre erverv øker, mens jordbrukets og skogbrukets relative betydning stadig blir mindre.

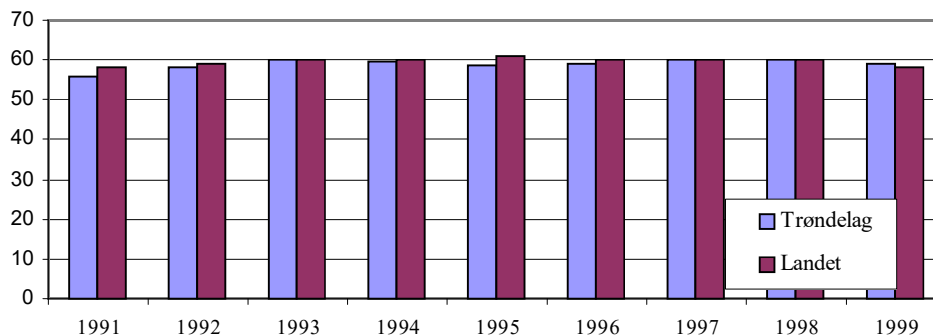

Figur 3.2 Nettoinntekt og driftsoverskudd på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser.

Oversikten over nettoinvesteringene, i figur 3.3, viser at investeringene i maskiner og redskap på melkeproduksjonsbrukene i 1999 ligger noenlunde likt med avskrivning og frasalg. Det betyr at maskinkapitalen ikke endret seg i 1999, mens den på hele 90-tallet stort sett har gått ned. De siste årene har også nettoinvesteringene i driftsbygninger, jord og grøfter vært tilnærmet null. Figur 3.4 viser at egenkapitalen på melkeproduksjonsbruk i Trøndelag har utviklet seg positivt sammenlignet med totaltallene for landet.

Figur 3.3 Nettoinvesteringer på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser

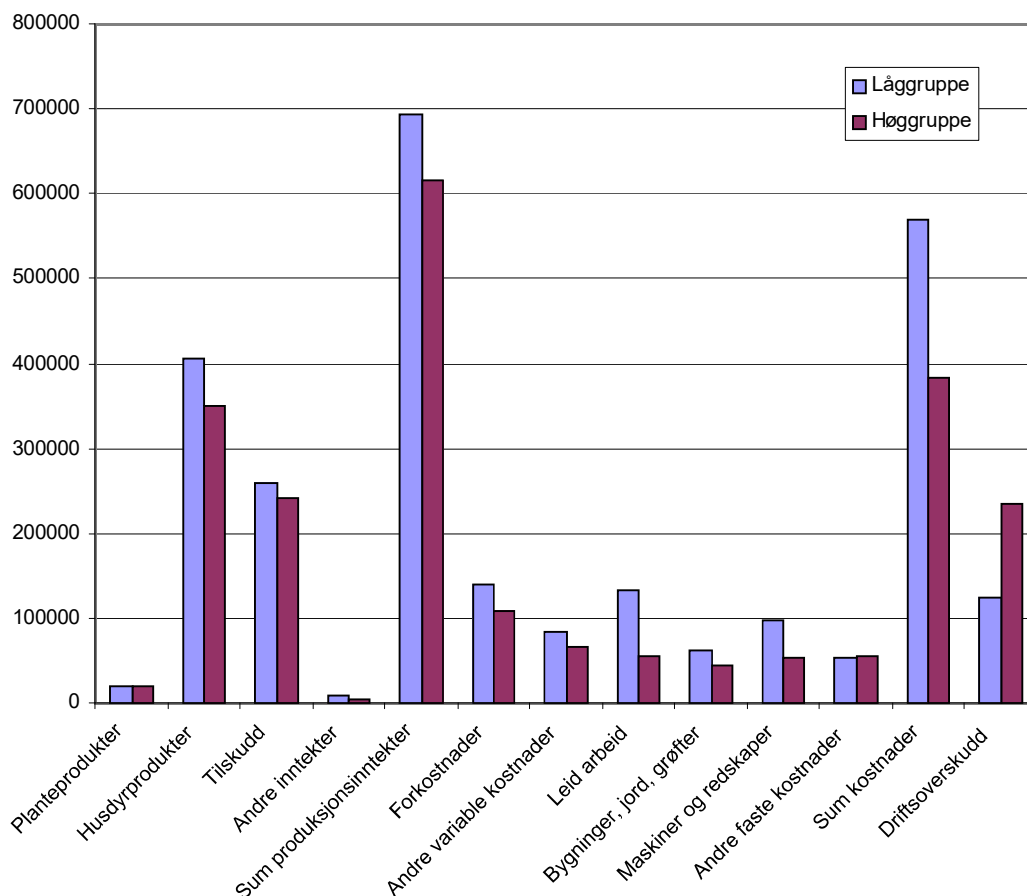
Figur 3.4 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.

3.1.2 Melkeproduksjon. Sammenligning av låg- og høggruppe

I tabell 3, side 31, er de 104 melkeproduksjonsbrukene fra Trøndelag delt inn i 3 grupper etter driftsoverskudd per årsku. I tabellen er gruppegjennomsnitt fra låg- og høggruppa vist.

Av tabellen går det fram at høggruppa har noe mindre areal, praktisk talt samme avlingsnivå og færre årskyr enn låggruppa. Høggruppa har satt inn mindre kapital i drifta, men en noe større familieinnsats i form av arbeid både i jord- og skogbruksdrifta.

I figur 3.5 nedenfor, har vi sammenlignet gruppegjennomsnittene for en del inntekts- og kostnadstall og for driftsoverskudd. Av figuren ser vi at produksjonsinntektene er lågest i gruppa som oppnår best resultat, men at denne gruppa har så mye lågere kostnader at driftsoverskuddet likevel blir 110 000 kroner større enn i låggruppa. For høggruppa tegner det seg et entydig bilde av at de konsekvent ligger lågest både på investeringer i driftsapparat og på alle spesifiserte kostnader av særlig størrelse.

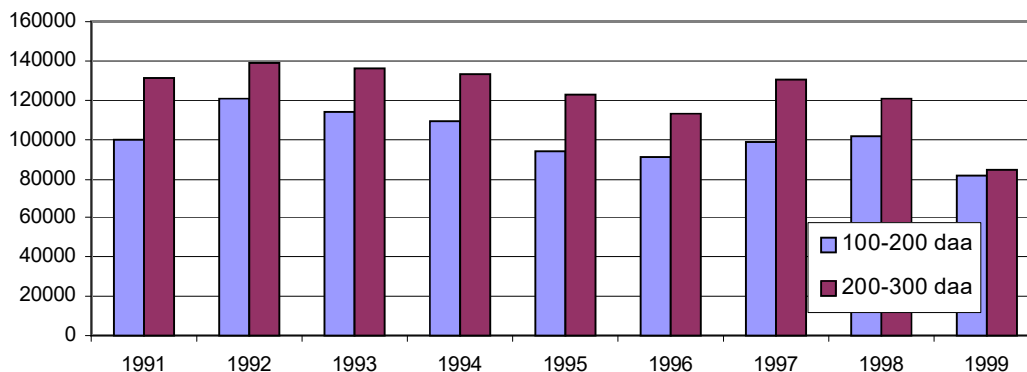
Figur 3.5 Sammenligning av låg- og høggruppe. Kostnader, inntekter og resultat i kroner per bruk

3.1.3 Melkeproduksjon, fordelt på størrelsesgrupper

I dette avsnittet vises forskjellene i familiens arbeidsfortjeneste, nettoinntekt og egenkapitalprosent for størrelsesgruppene 100-200 dekar og 200-300 dekar. Gjennomsnittlig

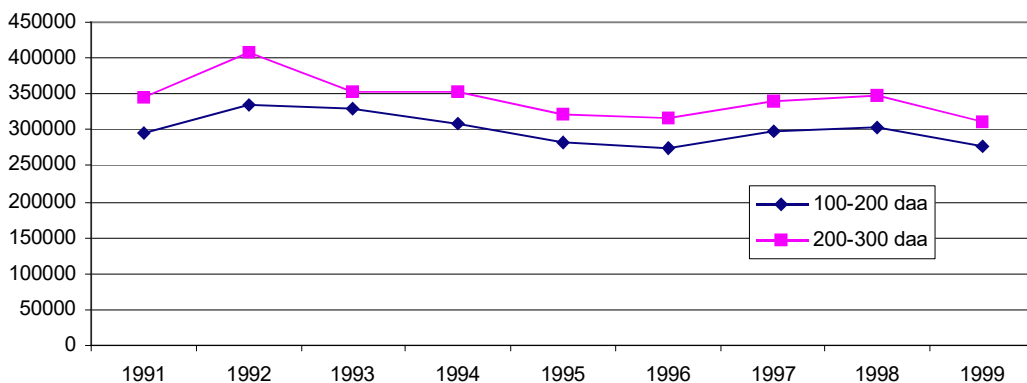
arealstørrelse i gruppene er henholdsvis 160 og 240 dekar. Det er ca 3 årskyr mer i den største arealgruppa. Familiens arbeidsforbruk er noenlunde likt i begge gruppene, men det er mer leid hjelp i den store arealgruppa.

Forskjellen i familiens arbeidsfortjeneste mellom gruppene har tidligere på 90-tallet ligget noenlunde konstant på ca 20 000 kroner, men ble nesten borte i 1999. En av årsakene til det er en sterk økning i kjøttproduksjonen i den minste gruppa. Det har bremsset inntektsnedgangen.

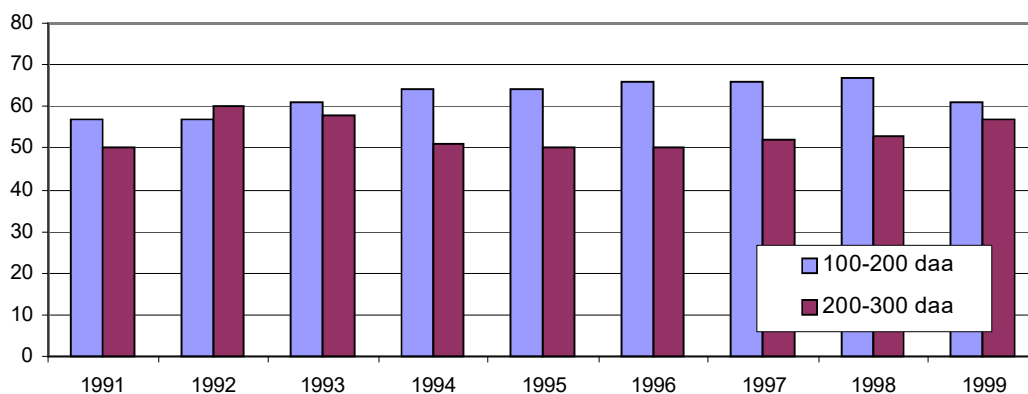

Figur 3.6 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk i melkeproduksjon. 1999-priser

Differansen i nettoinntekt mellom gruppene har ligget på 40 000-50 000 kroner på hele 90-tallet. Også med hensyn til egenkapitalprosent har det de siste årene vært en relativt konstant forskjell mellom den minste og den største gruppa. Begge gruppene har hatt en stigende egenkapitalprosent fra 1995 fram til 1998. I 1999 har det imidlertid både vært en markert nedgang for den minste arealgruppa, og en betydelig økning for den største gruppa. Det er verdt å merke seg at en del bruk i løpet av perioden har flyttet over fra den minste arealgruppa til den største. Siden de mindre brukene har hatt høyere egenkapitalandel, kan det være noe av årsaken til at egenkapitalandelen i den største gruppa de siste årene har vært stigende.

Figur 3.7 Nettoinntekt på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser

Figur 3.8 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.

3.1.4 Melkeproduksjon, fordelt etter bygdetype

I samarbeid med Fylkesmannens landbruksavdeling i begge trøndelagsfylkene er Trøndelag delt inn i 3 bygdetyper, kystbygder, indre bygder og fjellbygder. Nedenfor følger en oversikt over hvilke kommuner som er med i de forskjellige bygdetypene.

Kystbygder: Agdenes, Bjugn, Flatanger, Fosnes, Frøya, Hemne, Hitra, Leka, Namsos, Nærøy, Osen, Roan, Snillfjord, Vikna, Ørlandet og Åfjord

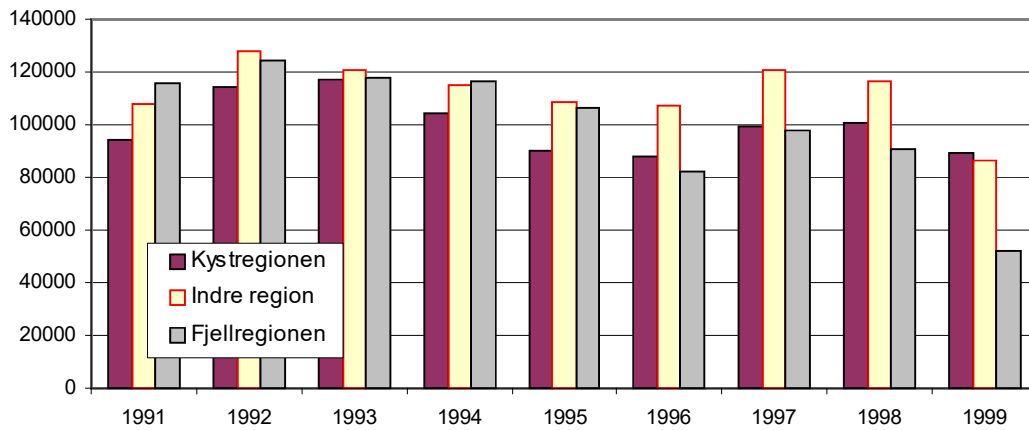
Indre bygder: Frosta, Inderøy, Klæbu, Leksvik, Levanger, Malvik, Meldal, Melhus, Mosvik, Namdalseid, Orkdal, Overhalla, Rissa, Selbu, Skaun, Snåsa, Steinkjer, Stjørdal, Trondheim, Verdal og Verran.

Fjellbygder: Grong, Holtålen, Høylandet, Lierne, Meråker, Midtre Gauldal, Namskogan, Oppdal, Rennebu, Røros, Røyrvik og Tydal.

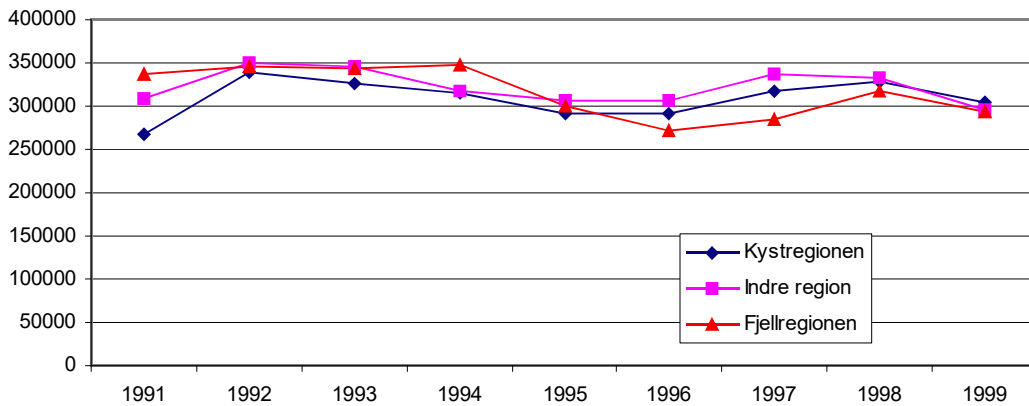
Figur 3.9 viser at indre bygder har ligget relativt høyt i arbeidsfortjeneste, og spesielt fra 1995 til 1998 har hatt en bedre utvikling enn både kyst- og fjellbygdene. Årsakene finnes dels i justering av tilskuddssoner, og i at indre bygder har hatt en gunstigere kostnadsutvikling enn de andre bygdetypene, spesielt fjellbygdene. Kystbygdene har i 1999 hatt en mindre nedgang enn de andre bygdetypene. Årsaken ser først og fremst ut til å ligge i økt produksjon av både melk og kjøtt. Fjellbygdens svake resultat i 1999 skyldes en sterk økning i leid arbeidskraft og større maskininvesteringer enn i de andre gruppene. Begge deler kan være tilfeldige utslag for dette året.

Av figur 3.10 ser en at brukerfamiliens nettoinntekt stort sett varierer etter samme mønster i de forskjellige bygdetypene, selv om nivået varierer noe. Fjellbygdene lå relativt høyt i nettoinntekt i begynnelsen av perioden, men har siden 1995 hatt en svakere utvikling. Oppsvinget for fjellbygdene i 1998, skyldtes en betydelig økning i resultat fra skogbruket.

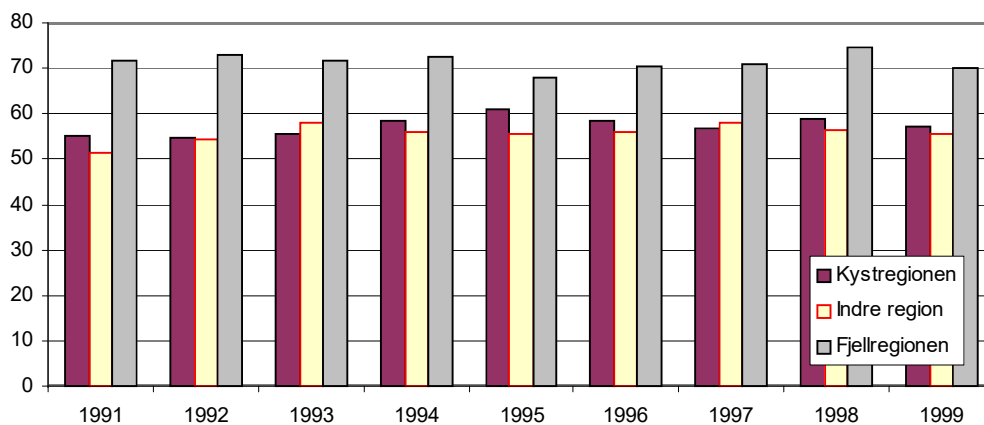
Om fjellbygdene har hatt en svakere utvikling i resultat, har dette foreløpig ikke gått særlig ut over egenkapitalandelen. Som figur 3.11 viser, har fjellbygdene i hele perioden ligget høyere i egenkapitalprosent enn de andre bygdetypene.

Figur 3.9 Familiens arbeidsfortjeneste i kr per årsverk i melkeproduksjon. 1999-priser

Figur 3.10 Nettoinntekt på melkeproduksjonsbruk. Kr per bruk. 1999-priser

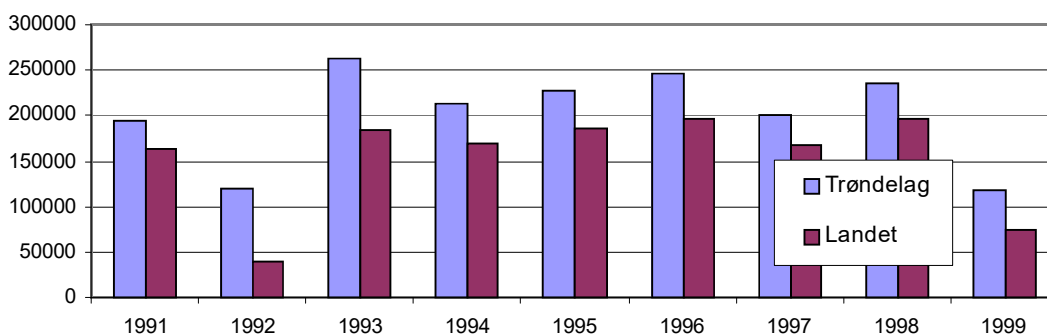

Figur 3.11 Egenkapitalprosent på melkeproduksjonsbruk.

3.2 Kombinert kornproduksjon/svinehold

Lønnsomheten i kombinasjonen korn/svin har tradisjonelt variert mye, som et resultat av svingninger både i årsvekst og markedsdekning for svinekjøtt. Etter en bemerkelsesverdig lang og sammenhengende periode med høyt lønnsomhetsnivå fra 1993 til 1998, ble det overproduksjon og prisnedgang i 1999. Fra 1991 til 1999 gikk oppnådd pris for svinekjøtt ned fra kr 28 til kr 19,50 per kg. I denne perioden er prisen på kraftfôr redusert, og også fôrforbruket per kg tilvekst er betydelig redusert. Besetningene har blitt større, og drifta mer effektiv.

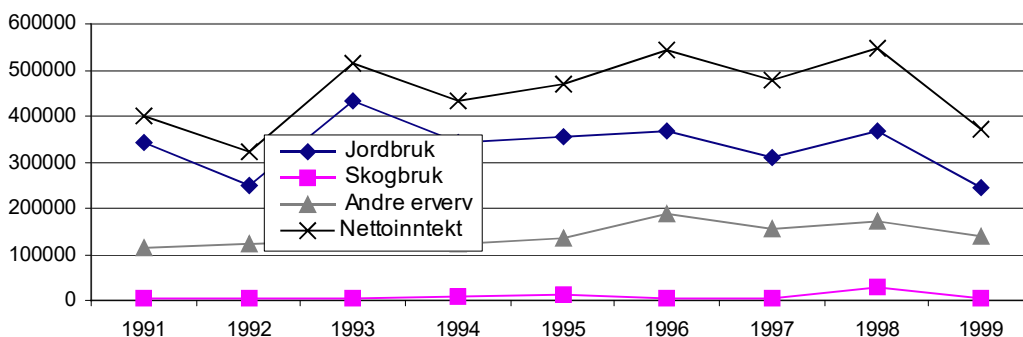
I figur 3.12 er familiens arbeidsfortjeneste per årsverk for korn/svin i Trøndelag sammenlignet med landstall. Besetningene i Trøndelag hadde i 1999 fire avlsgriser mer enn landsgjennomsnittet, og 8 smågriskull mer per år.

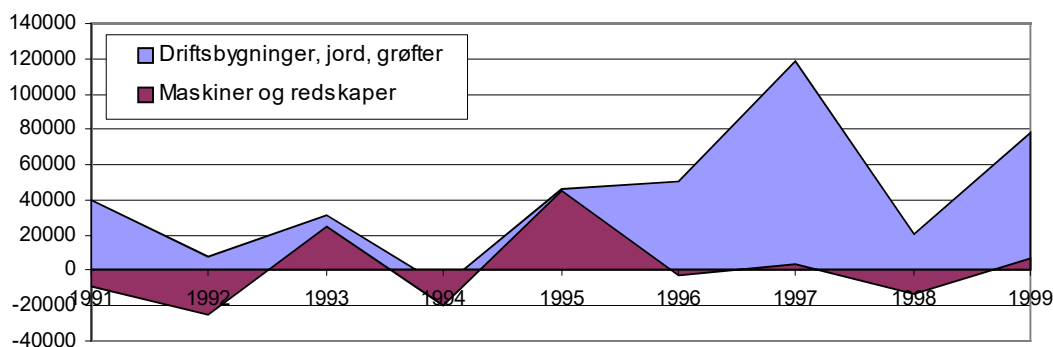
Figur 3.12 Familiens arbeidsfortjeneste i kr per årsverk på bruk med korn/svin. 1999-priser

Utviklinga i nettoinntekt, figur 3.13, er preget av den store egeninnsatsen i investeringene i bygninger som er gjort de siste 5 årene. Vi ser at inntektene fra andre erverv har vært fallende. Spesielt var nybyggingen stor i 1997, og det er ikke usannsynlig at det er finansieringen av de store investeringene som vises igjen i økt driftsoverskudd fra skogen for disse brukene i 1998.

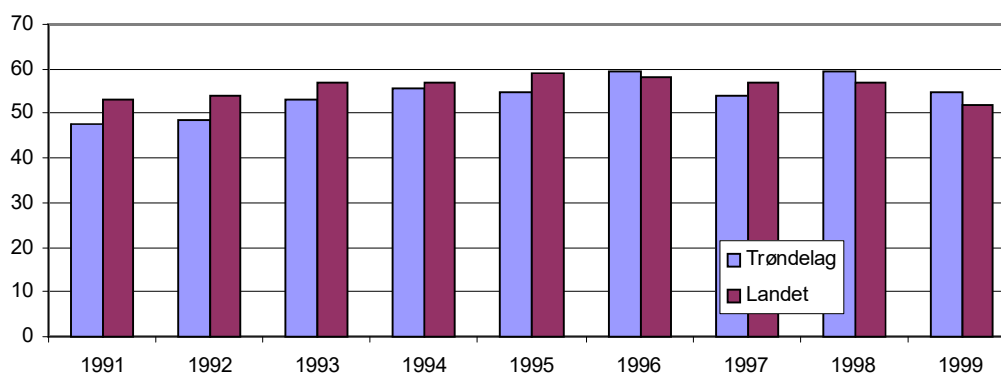
Nettoinvesteringene er vist i figur 3.14. Det er investeringene i driftsbygninger som har vært store, mens det har vært lite investeringer i maskiner og redskaper. Den gode lønnsomheten i korn/svin-kombinasjonen i Trøndelag i perioden 1993 – 98 førte til at denne landsdelen styrket egenkapitalandelen betydelig mer enn landsgjennomsnittet. Selv om det ble en nedgang i 1999, var nedgangen på landsbasis større. Figur 3.15.

Figur 3.13 Nettoinntekt og driftsoverskudd på bruk med korn/svin. Kroner per bruk. 1999-priser

Figur 3.14 Nettoinvesteringer på bruk med korn/svin. Kr per bruk. 1999-priser

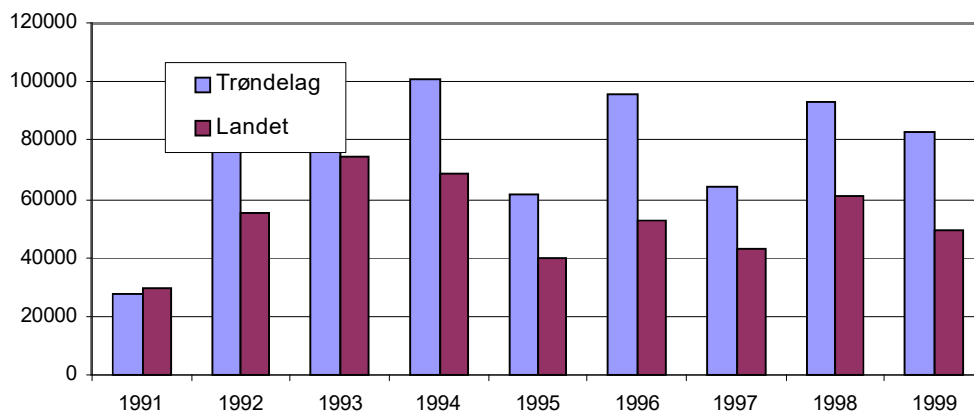
Figur 3.15 Egenkapitalprosent på bruk med korn/svin.

3.3 Sauehold

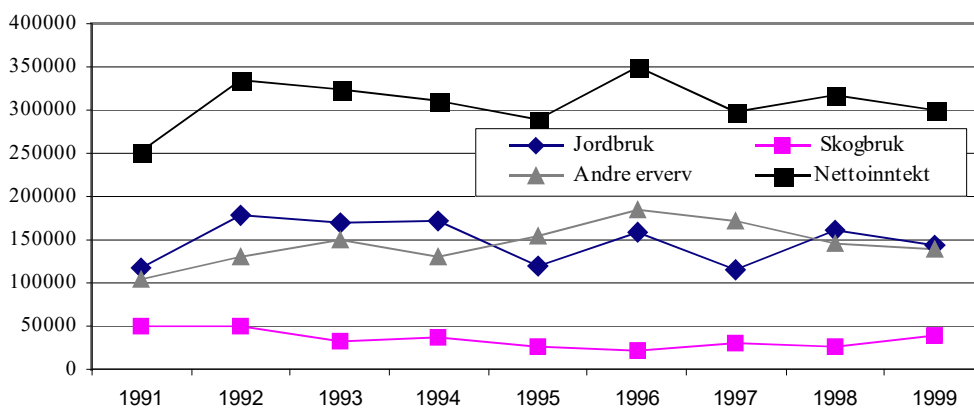
I figur 3.16 er familiens arbeidsfortjeneste per årsverk på brukene med sauehold i Trøndelag sammenlignet med landsgjennomsnittet i regnskapsundersøkelsene. Den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen på brukene som er med i regnskapsundersøkelsene i Trøndelag var 169 vinterføra sauer (vfs) i 1999. På landsbasis var størrelsen 103 vfs. Denne betydelige størrelsesforskjellen er sannsynligvis den største årsaken til bedre lønnsomhet i Trøndelag.

Regnet i 1999-priser har nettoinntekta ligget på vel 300 000 kroner i perioden fra 1992 til 1999. Figur 3.17. Driftsoverskuddet fra «andre erverv» er stort sett av samme størrelse som driftsoverskuddet fra jordbruket (saueholdet). Skogbruksdrift har hatt relativt mye å si for denne produksjonsformen, men har også her avtatt i betydning.

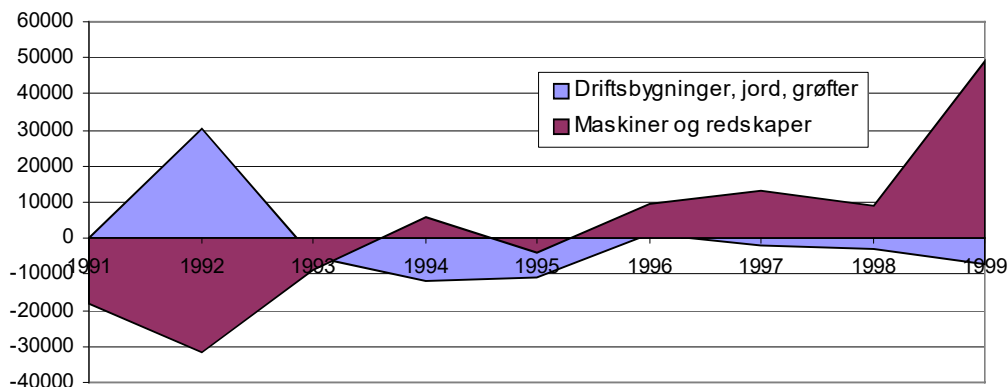
Nettoinvesteringene har vært låge, som det framgår av figur 3.18, men hadde en sterk økning i 1999. Økningen skyldes relativt store investeringer i traktorer. Siden antallet bruk med sauehold som er med i driftsstatistikken for Trøndelag er lite, kan det være tilfeldigheter som har gjort at traktorkjøpet har blitt så stort dette året. Egenkapitalprosenten har stort sett ligget rundt 70. Det er noe lågere enn for landsgjennomsnittet for ensidig sauehold. Se figur 3.19.

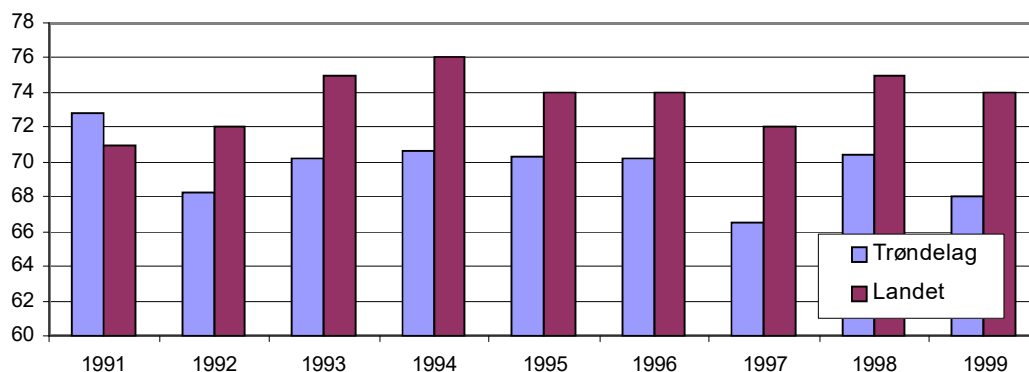
Figur 3.16 Familiens arbeidsfortjeneste i kroner per årsverk på bruk med sauehold. 1999-priser

Figur 3.17 Nettoinntekt og driftsoverskudd på bruk med sauehold. Kr per bruk. 1999-priser

Figur 3.18 Nettoinvesteringer på bruk med sauehold. Kr per bruk. 1999-priser

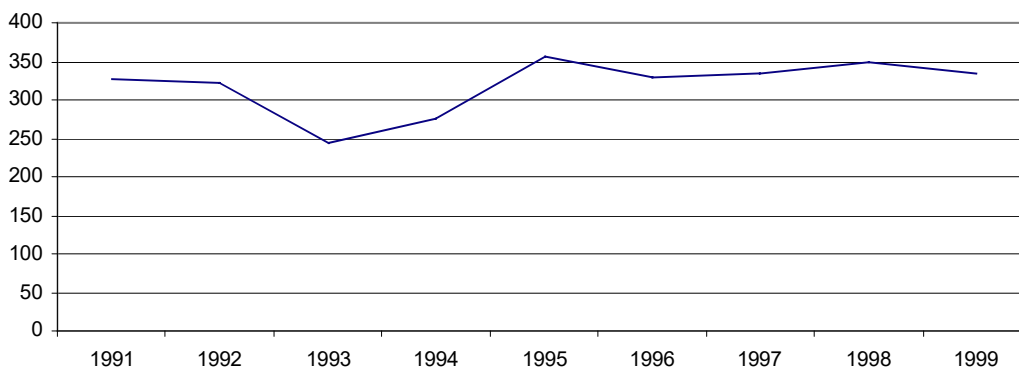
Figur 3.19 Egenkapitalprosent på bruk med sauehold.

3.4 Gardsskogbruket

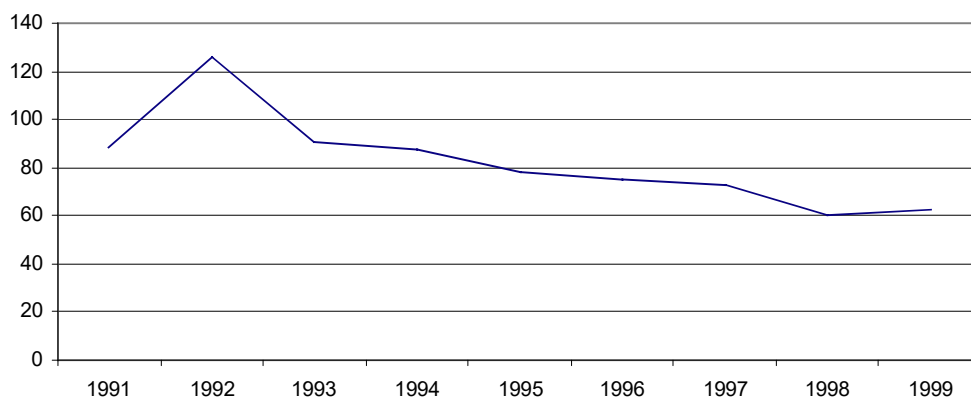
Gardsskogbruket er representert ved et eget utvalg blant de brukene som er med i regnskapsundersøkelsene for jordbruket. Nedenfor er det presentert resultater for Midt-Norge, som foruten de to Trøndelagsfylkene også omfatter kommunene nord for Romsdalsfjorden i Møre og Romsdal fylke, og Helgeland i Nordland fylke. Se også tabell 12, side 69.

I regnskapsundersøkelsen for skogbruket for 1999 var det med 63 bruk fra Midt-Norge. Her går det fram at det er avvirket 127 m³ tømmer per bruk i 1999. Det er 9 m³ mer enn i 1998. Avvirkningen utgjør 62 % av det tømmerkvantum som kunne vært tatt ut uten å forringe skogen på lang sikt (balansekvantum). Det er noenlunde det samme som for 1998, men betydelig lågere enn tidligere i perioden.

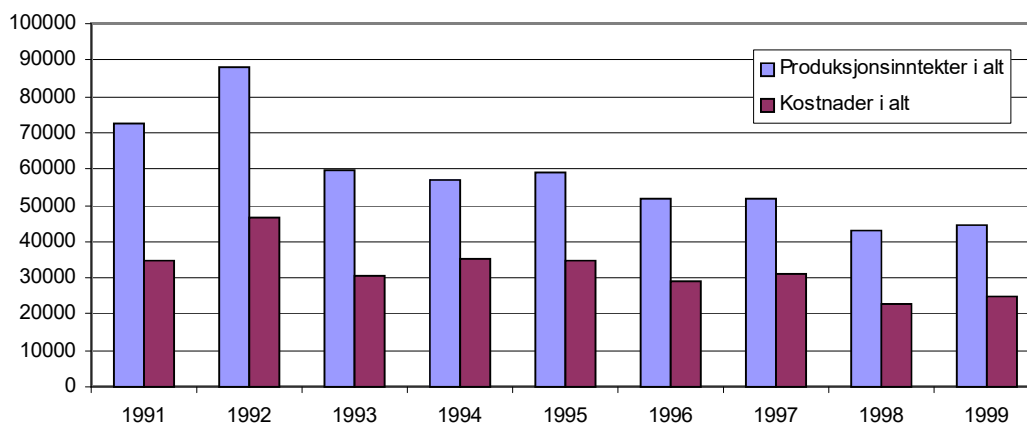
I driftsgranskingene er det ikke gjort et eget utvalg av deltakerbruk etter kriterier for skogbruk. Granskingene tar derimot for seg gardsskogbruket på bruk som er valgt ut til jordbruksgranskingene. I figur 3.20 er oppnådd pris på bartrevirke vist. Som det går fram av figuren, har prisen de siste 5 årene ligget i området 330 til 350 kroner per kubikkmeter.

Figur 3.20 Oppnådd pris på bartrevirke. Kr per m³. Løpende priser

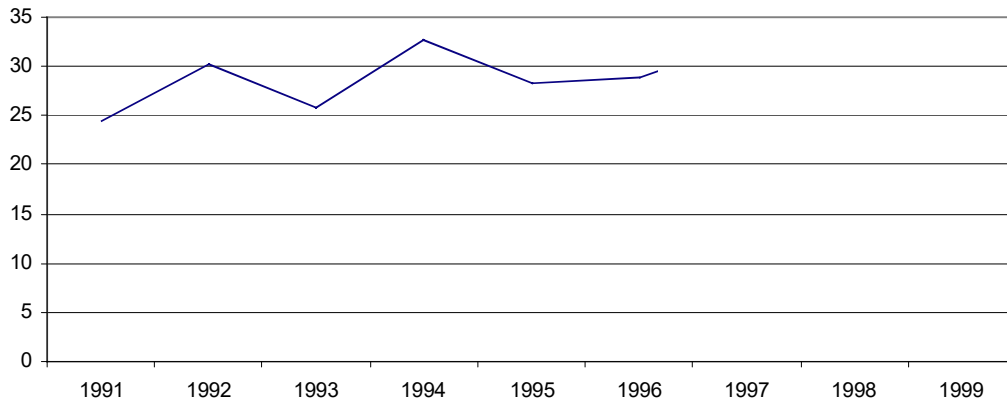
Figur 3.21 Avvirkning i prosent av balansekvantum

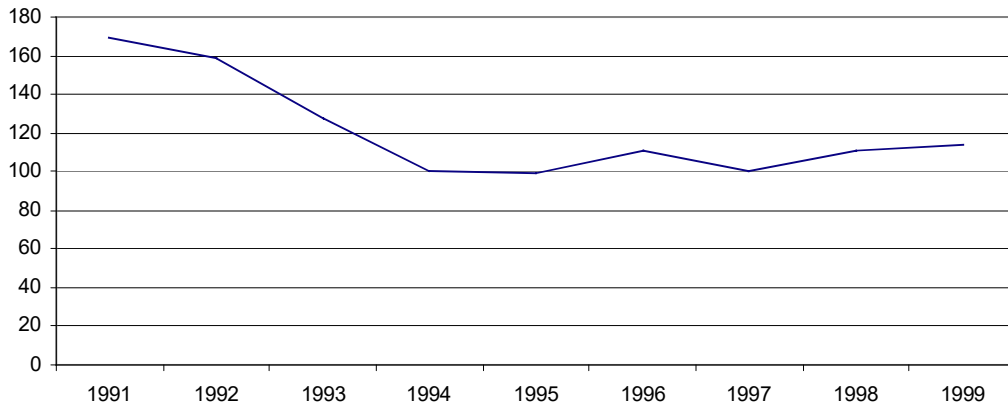
Figur 3.22 Produksjonsinntekter og kostnader i gardsskogbruket. Kr per bruk. 1999-priser

Med fallende volum på avvirkningen har produksjonsinntektene gått ned. Se figur 3.22. Også kostnadene har gått ned, slik at driftsoverskuddet i gardsskogbruket stort sett er opprettholdt de siste årene, men likevel er betydelig lavere enn først på 90-tallet. Driftsoverskuddet var 19 300 kroner i 1999 mot 19 900 kroner i 1998.

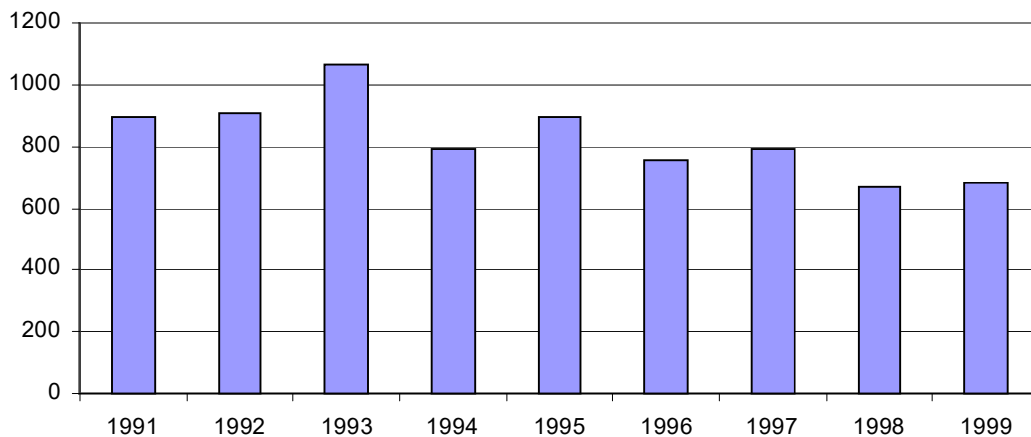
Det virker som brukerne ikke har valgt å leie inn maskinell drift i større omfang enn tidligere. Figur 3.23 viser at kostnader til leid arbeid og utstyr i prosent av produksjonsinntekter har ligget nokså stabilt i hele perioden. Figur 3.24 viser at per time familieinnsats var driftsoverskuddet betydelig høyere de første årene i perioden, men har gått litt opp igjen de siste årene. Figur 3.25 viser at en årsak kan være kortere driftsveilengde.

Figur 3.23 Leid arbeid og utstyr i prosent av produksjonsinntekter i gardsskogbruket

Figur 3.24 Driftsoverskudd per time familieinnsats i gardsskogbruket. 1999-priser

Figur 3.25 Middell driftsveilengde for tømmerdriftene, meter.

4 Sammenligning av driftsformer

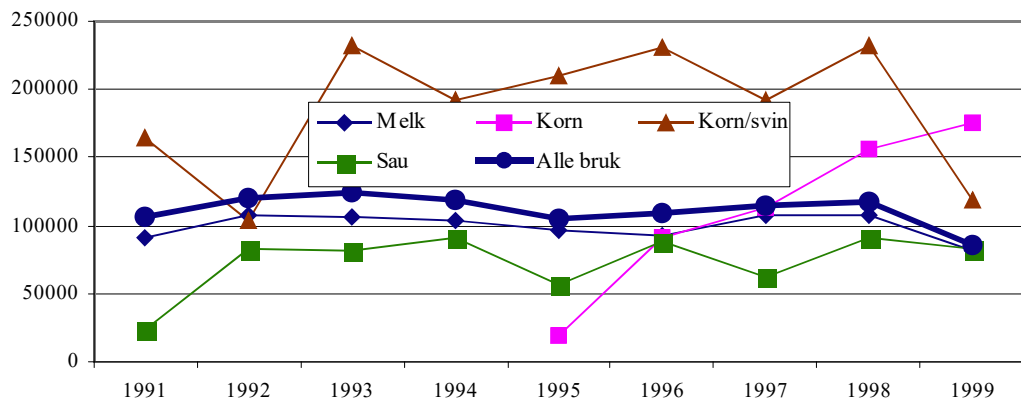
Regnskapsundersøkelsene for Trøndelag har tall for fire driftsformer der antall regnskap er stort nok til at gjennomsnittstall kan publiseres. Dette gjelder melkeproduksjon med tilhørende kjøttproduksjon, kombinert kornproduksjon og svinehold, sauehold, og fra 1995 også ensidig kornproduksjon. I dette kapitlet er familiens arbeidsfortjeneste, brukerfamiliens nettoinntekt og brukets egenkapitalandel for disse driftsformene sammenlignet. I figurene 4.1–4.3 er også gjennomsnittstallene for hele regnskapsmaterialet for Trøndelag lagt inn.

For familiens arbeidsfortjeneste per årsverk i jordbruket, figur 4.1, er det mest iøynefallende at produksjonsformen korn/svin, som siden 1993 har ligget på det doble av gjennomsnittet for hele materialet, i 1999 har falt ned til det nivået som i 1998 var gjennomsnittet. Saueholdet, som i hele perioden har ligget lågt i forhold til de andre produksjonsformene, ligger nå omtrent likt med melkeproduksjon. Kornproduksjon har vi egne tall for bare for de fem årene 1995–1999, og i dette tidsrommet har avlingsvariasjonen vært svært stor. Etter våre registreringer var kornavlingene i 1995 de lågeste i regnskapsundersøkelsene siden 1979 og i hele perioden 1996–1999 var avlingene høyere enn i de tidligere toppårene 1978 og 1982. Se figur 2.10. I 1999 hadde kornproduksjon den høyeste årsverkfortjenesten.

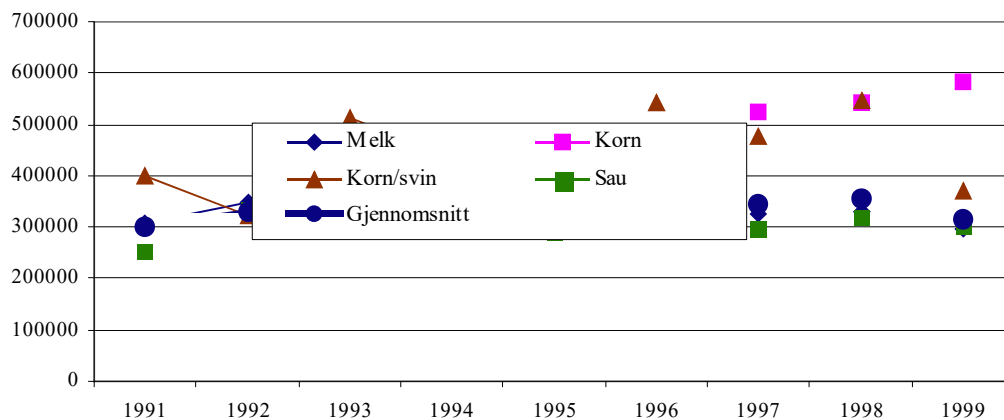
Når en kommer til brukerfamiliens nettoinntekt, viser figur 4.2 at kornbrukene nå ligger desidert høyest, etter at korn/svin-brukene i 1999 hadde et betydelig intektsbortfall. Ensidig kornproduksjon, med sitt halve årsverk i jordbruket, gir brukerfamilien større muligheter til lønnsinntekt utenom bruket. For melkeproduksjon og sauehold er forskjellen i nettoinntekt relativt liten. Om saueholdet gir mindre avkastning enn melkeproduksjonen, gir det også mer anledning til å hente inn inntekter utenom jordbruksdrifta.

Egenkapitalandelen er vist i figur 4.3. Der ser en at kornprodusentene ligger høyest. De betydelige familieinntektene utenom bruket bidrar til god soliditet. Også bruk med sauehold har tradisjonelt ligget høyt i egenkapitalandel. Dette har nok litt av samme årsak som for kornbrukene, men kommer sannsynligvis også fra forhold som en finner igjen for melkeproduksjonsbruk i fjellbygdene. Også der ligger egenkapitalandelen tradisjonelt høyt. Ellers kan en merke seg at egenkapitalandelen for korn/svin først på 90-

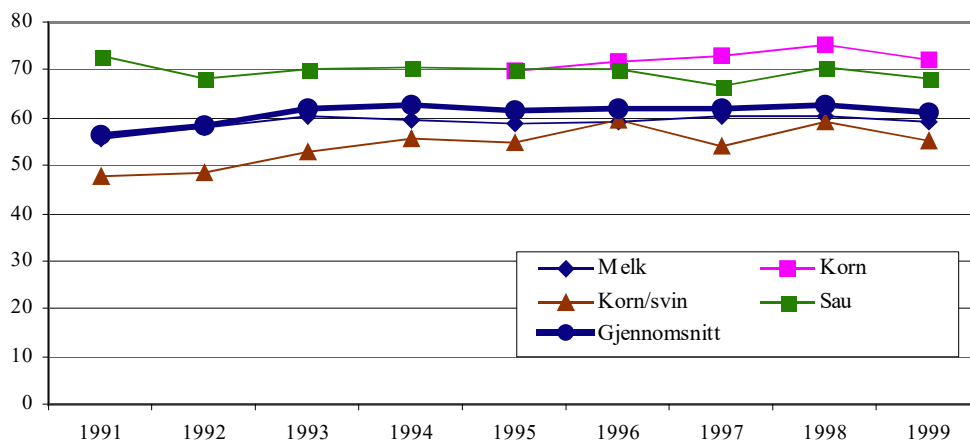
tallet lå betydelig lågere enn for gjennomsnittsjordbruket, men i løpet av 90-årene har denne driftsformen økt soliditeten betraktelig.

Figur 4.1 Familiens arbeidsfortj. i kr per årsverk Sammenligning av driftsformer. 1999-priser

Figur 4.2 Nettoinntekt. Sammenligning av driftsformer. Kr per bruk. 1999-priser

Figur 4.3 Egenkapitalprosent. Sammenligning av driftsformer.

5 Kort om utviklingstrekk i 1999

Økonomien i jordbruket i Trøndelag svekket seg i 1999 med 26 100 kroner til 187 600 kroner per bruk, målt som driftsoverskudd. På landsbasis gikk driftsoverskuddet ned 28 800 kroner til 171 100 kroner per bruk. Driftsoverskuddet kommer en fram til ved å trekke variable og faste kostnader fra produksjonsinntektene. Nedgangen skyldes i hovedsak reduserte produktpriser. For gardsskogbruket var resultatet stort sett uforandret fra 1998.

For driftsformen melkeproduksjon var det en nedgang i driftsoverskudd på 32 700 kroner til 190 100 kroner per bruk. Oppnådd melkepris gikk ned ca 22 øre per liter, mens kjøttprisen gikk ned med ca kr 4,75 per kg. Samlet tilskudd var også lågere i 1999 enn i 1998. I kornproduksjonen økte driftsoverskuddet med 8 000 kroner til 142 700 kroner per bruk. Resultatforbedringen kom av reduserte kostnader. For brukene med kombinert kornproduksjon/svinehold ble driftsoverskuddet 246 200 kroner per bruk. Det er en nedgang på 113 600 kroner, og er det svakeste resultatet siden 1992. I forhold til 1998 ble oppnådd pris på smågris 91 kroner lågere, og prisen på svinekjøtt gikk ned med 2 kroner per kg. På brukene med sauehold kom driftsoverskuddet på 143 400 kroner. Det er en nedgang på 14 700 kroner fra 1998. Nedgangen for saueholdet kom til tross for en prisoppgang på kr 3,45 per kg i oppnådd pris på sau- og lammekjøtt. Den vesentligste årsaken til nedgangen var en økning i kostnader til leid arbeid.

Familiens arbeidsfortjeneste i jordbruket er driftsoverskudd fratrukket en kalkulert rente på kapital bundet i produksjonen. Avhengig av endringer i kalkulasjonsrenten følger arbeidsfortjenesten derfor utviklinga i driftsoverskuddet. Nærmere beskrivelse av familiens arbeidsfortjeneste er gitt i kapittel 3 og 4, og i figurene 3.1, 3.6, 3.9, 3.12, 3.16 og 4.1.

Utviklinga i brukerfamiliens nettoinntekt er tilsvarende beskrevet i de samme kapitlene og i figurene 3.2, 3.7, 3.10, 3.13, 3.17 og 4.2. Nettoinntekta er summen av driftsoverskudd fra alle næringsgreiner, lønnsinntekt, renteinntekter etc. fratrukket gjeldsrenter og kår. Når det gjelder nettoinntekta var det bare brukene med korn som hadde økning. For alle driftsformer under ett, var økningen i lønnsinntekter utenom bruket større i 1999 enn de nærmest foregående årene, men ikke stor nok til å forhindre en betydelig nedgang i nettoinntekt. Betydningen av erverv utenom jord- og skogbruk er økende, og utgjorde i 1999 46 % av nettoinntekta. I 1991 var denne prosentandelen 28.

Nettoinvesteringene var ubetydelige i 1999 på bruk med melkeproduksjon, men betydelige i svineholdet og sauehold. Nettoinvestering er investeringer fratrukket avskrivninger, frasalg og investeringstilskudd. Se kapittel 3 og 4, og figurene 3.3, 3.14 og 3.18.

Egenkapitalandelen for alle driftsformer i jordbruket i gjennomsnitt, har ligget på ca 62 % siden 1993, men falt i 1999 til 61 %. Det vises ellers til kapittel 3 og 4, og til figurene 3.4, 3.8, 3.11, 3.15, 3.19 og 4.3.

Etter 3 år med moderat eller liten økning, viste gjelden i gjennomsnitt for alle driftsformer i 1999 en økning på 17 200 kroner. Gjeldsøkningen på bruk med korn/svin var 60 600 kroner, på bruk med sauehold 42 500 kroner, og på bruk med ensidig kornproduksjon 29 500 kroner, mens melkeproduksjonsbrukene hadde en beskjeden gjeldsøkning på 6 000 kroner.

6 Tabellsamling 1995-1999

Bortsett fra tabell 12 nedenfor, er tabellsamlingen ikke med i denne PDF-utgaven av notatet.

Gardsskogbruket i Midt-Norge

Tabell 12 Avvirkning og driftsoverskudd i Midt-Norge¹⁾

Balanse- kvantum	År	1995	1996	1996	1998	1999
50 – 99	Antall bruk	23	21	20	19	19
	Avvirkningsprosent	96	101	98	58	69
	Driftsoverskudd (D) per skog	6 500	7 600	7 300	3 900	8 566
	D i % av samla D i J+S	3	3	3	2	4
100 – 199	Antall bruk	32	26	25	26	22
	Avvirkningsprosent	78	65	55	53	69
	Driftsoverskudd (D) per skog	14 300	12 100	8 700	9 900	10 499
	D i % av samla D i J+S	7	6	4	4	6
200 – 399	Antall bruk	18	19	18	14	15
	Avvirkningsprosent	84	76	87	75	64
	Driftsoverskudd (D) per skog	40 900	33 000	31 100	41 600	25 242
	D i % av samla D i J+S	20	16	13	15	12
Minst 400	Antall bruk	8	6	6	6	7
	Avvirkningsprosent	66	71	61	51	54
	Driftsoverskudd (D) per skog	59 500	76 200	72 900	63 300	63 476
	D i % av samla D i J+S	28	33	31	31	36
Alle sko- ger	Antall bruk	81	72	69	65	63
	Avvirkningsprosent	78	75	73	60	62
	Driftsoverskudd (D) per skog	22 500	21 700	19 700	19 900	19 312
	D i % av samla D i J+S	11	10	9	8	10

¹⁾Midt-Norge omfatter Møre og Romsdal fylke nord for Romsdalsfjorden, Trøndelagsfylkene og Helgeland i Nordland fylke.

7 Forklaring på faguttrykk

Anleggsmidler er eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk; det vil si alle eiendeler unntatt omløpsmidler. Anleggsmidlene har en funksjonstid i foretaket på over ett år. Eksempler på anleggsmidler er jord- og skogbruksarealer, driftsbygninger, maskiner og avlsdyr.

Aktiveringsgrenser: Varige eiendeler aktiveres dersom kostprisen inklusive eventuell investeringsavgift er minimum kr 15 000, samme beløpsgrense som i skatteregnskapet. For maskiner og redskap som brukes lite, kan det være aktuelt å aktivere dem selv om kostprisen er mindre enn kr 15 000.

I skatteregnskapet aktiveres bare en eventuell standardheving ved større reparasjons- og vedlikeholdsarbeider. I driftsregnskapet vil ofte en større del av slike arbeider bli aktivert og gjort til gjenstand for enten ordinære avskrivninger eller kostnadsfordeling over en kortere tidsperiode.

Arbeid: Både leid arbeid og *familiens* arbeid registreres i timer etter medgått arbeidstid. For personer under 18 eller over 65 år, regnes arbeidstimene om til fullverdige timer etter følgende reduksjonstabell:

Alder	Multiplikasjonsfaktor
12-14 år	0,6
15-16 år	0,8
17 år	0,9
66-70 år	0,9
over 70 år	0,7

Kårfolk og familiens barn over 17 år som har arbeidet i jord- eller skogbruket, føres som leid hjelp i driftsregnskapet. Familiens arbeid på nyanlegg blir ført særskilt, da vederlag for dette arbeidet blir aktivert.

Familiens arbeidsinnsats i de ulike yrkesgrenene registreres ved ukentlige noteringer eller årlig ved intervju utført av NILFs funksjonærer.

Arbeidskapital er omløpsmidler minus kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen er et uttrykk for familiens likvide situasjon.

Avlinger registreres som lagringsdyktig avling; det vil si kg korn med 15 % vanninnhold, kg innhøstet rotvekster og poteter, kg innkjørt høy, m³ ferdig surfôrmasse, FEm oppføra gras, grønnfôr og beite. Alle avlinger omregnes til FEm per daa.

Avskrivninger defineres som planmessig fordeling av eiendelenes verdiforringelse over eiendelenes forventede levetid. Verdiforringelsen skyldes slitasje, elde, uhensiktsmessighet eller teknisk utvikling.

I skatteregnskapet blir de fleste avskrivbare eiendeler avskrevet etter saldoprinsippet; det vil si etter en viss prosent av eiendelens bokførte verdi. Dette prinsippet fører til at de årlige avskrivningene avtar etter hvert som eiendelene blir eldre. De avskrivbare eiendelene er delt i ulike avskrivningsgrupper hvor bygninger og anlegg avskrives individuelt, mens inventar, redskaper og maskiner avskrives kollektivt.

I driftsregnskapet benyttes lineære avskrivninger slik at den nominelle verdiforringelsen blir like stor hvert år i avskrivningsperioden. De avskrivbare anleggsmidlene avskrives individuelt og avskrivningstiden fastsettes ut fra sannsynlig varighet/brukstid slik at f.eks. brukt utstyr avskrives over kortere tid enn nytt. Yrkesbil, traktor og skurtresker som brukes ut over antatt levetid (ti år), blir stående i balansen med restverdi kr 1 000. Maskiner og redskaper som fortsatt er i vanlig bruk, avskrives til kr 100 i balansen.

Avvirkningsprosenten er årets totale avvirkningskvantum i skogen i prosent av balansekvantumet.

Balansen er en regnskapsmessig oppstilling som på den ene siden viser brukerfamiliens eiendeler, og på den andre siden brukerfamiliens gjeld og egenkapital på et bestemt tidspunkt, i driftsgranskingene per 31.12.

Balansekvantumet er det høyest mulige kvantum målt i m³ uten bark som kan avvirket hvert år i en skog uten at framtidig avvirkningskvantum blir mindre. Det forutsettes en bestemt investeringsinnsats i primærproduksjonen.

Bruk er en driftsenhet i landbruket. Den kan bestå av eid og/eller leid areal.

Brukeren er den som leder driftsenheten. Han eller hun vil som oftest være eier av hele eller deler av den faste eiendommen, og er vanligvis den som har flest arbeidstimer på bruket.

Brukerfamilien: *Se familien.*

Buskap: I skatteregnskapet er hele buskapen klassifisert som omløpsmidler og verdsatt etter standardiserte enhetspriser for variable oppdrettskostnader (tilvirkningsverdier). I driftsregnskapet verdsettes buskapen som hovedprinsipp til slakteverdi med unntak av verpehøns, smågris og hester. I driftsregnskapet blir okser, smågriser og slaktegriser og fjørfe til slakt klassifisert som omløpsmidler, mens resten av buskapen blir klassifisert

som anleggsmidler (produksjonsdyr). Både i skatteregnskapet og i driftsregnskapet blir voksne dyr stående i balansen med den verdi de en gang er verdsatt til.

Dekningsbidrag er produksjonsinntekter minus variable kostnader.

Driftsoverskuddet er produksjonsinntekter minus kostnader. Driftsoverskuddet er den godtgjørelse familien får for egen arbeidsinnsats og for egen og lånt kapital.

Egenkapitalen er forskjellen på verdien av brukerfamiliens eiendeler og brukerens samlede gjeld på et bestemt tidspunkt.

Egenkapitalprosenten er familiens egenkapital i prosent av totalkapitalen. Den viser hvor stor del av eiendelene som er finansiert med egenkapital

Eiendeler: Se stikkorda *anleggsmidler* og *omløpsmidler*.

Familien består av bruker og eventuell ektefelle, samboer eller partner og deres barn under 17 år.

Familiens arbeidsfortjeneste (beregnes bare for jordbruket) er driftsoverskuddet fratrukket kalkulert rente av eiendelene i jordbruket og viser det familien har igjen for arbeidsinnsatsen i jordbruksvirksomheten. Som uttrykk for jordbrukseiendelens verdi, brukes gjennomsnittet av inngående og utgående balanse.

Familiens arbeidsvederlag er et kalkulatorisk vederlag for familiens arbeidsinnsats. Ved kalkuleringen tas det utgangspunkt i hva det ville ha kostet å leie tilsvarende arbeidskraft (tariff lønn), inkludert feriepengene og betaling for bevegelige helligdager. Arbeidsgiveravgiften, som er regionalt differensiert, tas også med i kalkulasjonen slik at arbeidsvederlag per time derfor varierer mellom ulike områder.

Faste kostnader er kostnader som i en gitt periode ikke endrer seg nevneverdig med omfanget av produksjonen. Eksempler på faste kostnader er avskrivninger og vedlikehold av driftsbygninger.

Frasalg: Salgsinntekter vedrørende aktiverte anleggsmidler blir behandlet forskjellig i skatteregnskapet og i driftsregnskapet. I skatteregnskapet blir gevinst eller tap ved salg av ikke avskrivbare anleggsmidler eller anleggsmidler med individuell avskrivning, periodisert over gevinst- og tapskontoen. Ved salg av anleggsmidler som avskrives kollektivt, er det ikke mulig å fastsette eventuell gevinst eller tap, og hele salgssummen blir derfor nedskrevet i vedkommende saldogruppe. I driftsregnskapet blir gevinst ved salg brukt til nedskrivning, tap ved salg avskrives.

Ved frasalg av jord eller skog skal den bokførte verdien av det solgte arealet nedskrives til null i driftsregnskapet. Dersom salgsinntekten er skattepliktig (salg til tomtepris), inntektsføres det resterende beløpet på annen næring. Hvis inntekten ikke er skattepliktig, føres den på verdiregulering.

Jordbruksareal: Areal med natureng og overflatedyrket beite reduseres for uproductivt areal slik at en kommer fram til et produktivt nettoareal. Andel av fellesbeite regnes som del av bruket. Jordbruksarealet omfatter både eget og leid areal, og det er registrert hvor stort det leide arealet er. Alle arealer er oppgitt i dekar (daa).

Kortsiktig gjeld er gjeld som normalt forfaller til betaling innen ett år fra regnskapsavslutning, eller som er direkte knyttet til kortsiktig omsetning av varer og tjenester.

Kostnader er verdien av de varer og tjenester som er satt inn i produksjonen i regnskapsperioden.

Langsiktig gjeld er gjeld som normalt forfaller til betaling ett år eller senere etter regnskapsavslutning, og som ikke er knyttet til kortsiktige omsetning av varer og tjenester.

Lønnsevne beregnes bare for jordbruket og viser hvor mye jordbruket kan betale for samlet arbeidsinnsats. Den angis i kroner per bruk eller kroner per tidsenhet.

Nettoinntekt er samlet driftsoverskudd fra all næringsvirksomhet med tillegg av lønnsinntekter, pensjoner, kalkulert vederlag for familiens arbeidsinnsats på nyanlegg samt renteinntekter, men fratrukket rente- og kårutgifter.

Nettoinvestering er nyanlegg minus avskrivninger, frasalg og investeringstilskudd.

Netto mekaniseringskostnader omfatter alle kostnader vedrørende maskininnsatsen (traktorer, skurtresker, yrkesbil og andre maskiner og redskaper), inklusive rente av bokført verdi, men fratrukket inntekter fra utleie av maskiner:

Avskrivninger og vedlikehold
+ Drivstoffkostnader
+ Utgifter til maskin- og redskapsleie
+ Rentekrav
= Brutto mekaniseringskostnader
- Leieinntekter av maskiner og redskaper
= Netto mekaniseringskostnader

Omløpsmidler er eiendeler som ikke er anskaffet for varig eie eller bruk, og de har enten en funksjonstid i foretaket på under ett år eller de er knyttet til den kortsiktige omsetningen av varer og tjenester. Eksempler på omløpsmidler er bankinnskudd, kontanter, andre krav, slaktedyr og varelager.

Produksjonsinntekter er verdien av de varer og tjenester som er produsert i løpet av året. Produksjonsinntektene omfatter derfor både hva som er solgt eller tatt ut til forbruk i løpet av året og endringene i lagerbeholdningene.

Produktivt skogbruksareal: Som produktivt skogbruksareal regnes all mark som har en produksjonsevne som minst tilsvarer produksjonskravet i laveste klasse på en bonitetskala.

Rentekrav er kalkulert rente av gjennomsnittlig verdi av eiendeler i jordbruket i inngående og utgående balanse.

Sparing er økning i egenkapitalen i løpet av året.

Variable kostnader er kostnader som i en gitt periode forandrer seg proporsjonalt med omfanget av produksjonen slik som f.eks. såfrø, gjødsel og innkjøpt fôr. Drivstoff regnes i driftsgranskingene som en fast kostnad.

Vederlag til arbeid og egenkapital (beregnes bare for jordbruket) omfatter driftsoverskuddet tillagt kostnadene for leid arbeid og fratrukket jordbrukets andel av utgifter til renter og kår. Jordbrukets andel settes til verdien av eiendeler i jordbruket i prosent av sum eiendeler.

Vederlag til familiens arbeid og egenkapital (beregnes bare for jordbruket) omfatter driftsoverskuddet fratrukket jordbrukets andel av utgifter til renter og kår. Jordbrukets andel settes til verdien av eiendeler i jordbruket i prosent av sum eiendeler.

Årsverk: Ett årsverk er 1875 registrerte arbeidstimer.